

Česká geografie a Bulharsko

Dr. Jiří Král, Bratislava.

Přehlízíme-li vzájemné styky česko-bulharské v oboru zeměpisu, neubráníme se jistému pocitu zklamání nad tím, že dvě slovanské větve, které dnes pojí k sobě řeka Dunaj, jak v minulosti, tak i v přítomnosti nevykazují takových styků, jak bychom snad očekávali. Jen to, že tento zjev jest u Slovanů takřka běžný — doposud většinou jest malá, ba velmi malá pozornost, kterou věnovaly jednotlivé slovanské větve vzájemnému zeměpisnému poznání území, na němž žijí — nás může trochu uspokojiti v tomto zklamání.

Čeští geografové zřídka a málo zavítali do Bulharska, aby se seznámili s tímto zeměpisně neobyčejně zajímavým krajem a obohaceni živými dojmy a přímým poznáním, mohli pak šířiti znalost zeměpisu Bulharska doma. Proto i v odborné zeměpisné české literatuře odráží se tento nedostatek přímého poznání Bulharska a jeho studia velmi znatelně. Jen několik vědeckých českých pracovníků pracovalo na území Bulharska také v otázce jeho poznání zeměpisného (ovšem, většinou jen v nejširším toho slova smyslu). Mezi nimi nenalezneme však odborníka-zeměpisce, který by publikoval souhrnné či větší dílo čistě zeměpisné o Bulharsku.

Z prvních průkopníků zeměpisného poznání Bulharska vůbec jest význačný pozdější profesor všeobecného dějepisu na pražské universitě Konstantin Jireček, jehož zavál osud na delší dobu do Bulharska. Z jeho cest po Bulharsku, zvláště z let 1879-1884, vznikly především drobné črty, otištěné hlavně v „Osvětě“ v Praze, svědčící o zájmu tohoto badatele (také archeologickém) o Bulharsko. Cestopisného rázu jest jeho velký spis Cesty po Bulharsku (Praha, 1888), který si všímá i některých zeměpisných otázek. Stal se pak podkladem dalšího jeho zeměvědného spisu, Das Fürstenthum Bulgarien (Wien-Prag, 1891) a pak dvojdílného jejich bulharského překladu, Knjažestvo Blgarija, vydaného v Plovdivě v r. 1899. Druhým českým pracovníkem, který na sklonku minulého století vydal podobný spis zeměvědný, jest archeolog K. Škorpil. Jeho spisek, Geografija i statistika na knjažestvo Blgarija, ve druhém vydání publikovaný v Plovdivě r. 1892, podává stručný, ale celkem dobrý zeměpisný a statistický obraz Bulharska, odpovídající ovšem tehdejšímu rázu podobných stručných informačních zeměpisných příruček Botanický výzkum, podniknutý tehdy J. Velenovským, se zeměpisu téměř netýká.

Z cestopisných črt některých českých návštěvníků Bulharska (ne však geografů) zmínky snad zasluhují črty novináře J. J. Svátka (Bulharsko a Drinopol, Praha, 1913), zachycující však především velké boje války balkánské, nehledíme-li k řadě drobných článků jiných návštěvníků.

V otázce národopisu a národnostní statistiky pracoval tu archeolog a etnolog V. Niederle, který publikoval výsledky své práce v několika spisech, tak na př. v „Národopisném věstníku“ (Praha) nebo v knize Slovanský svět (Praha, 1909) či v díle La race Slave (Paris, 1916) a který se také dotkl makedonské otázky (Makedonská otázka II. vyd., Praha, 1903). V této otázce pracoval i geograf a cestovatel Em. Fait a dále V. Cintula, jejichž články byly otištěny v „Zeměpisném sborníku“ a „Sborníku české společnosti zeměvědné“ (Praha), dále novinář V. Sís (zvl. Nový Balkán, Praha, 1924). O národopise Bulharska přednášel na universitě Komenského a Karlově také národopisec K. Chotek. O národnostních hranicích pojednal balkanolog-zeměpisec V. Dvorský. Obraz statistický zvláště poměrů národnostních jest podán a osvětlen v souhrnném díle Slovanstvo, vytištěném v Praze v r. 1912, a v díle Slované (Praha,

1929, díl III.) z pera A. Boháče. Hojně povšechných informací o Bulharsku, zvláště pak statistických a národnostních, nalezneme ovšem také ve sborníku „Slovanský přehled“ (Praha.)

Teprve postupující specialisace v geografii na Karlově universitě po státním převratě v r. 1918 dovolila, aby i zeměpisu Bulharska mohla býti věnována na této universitě zvláštní pozornost. Byl to autor tohoto článku, který jako docent zeměpisu slovanských zemí na Karlově universitě po dřívějších informačních cestách po Bulharsku a po speciálním studiu zeměpisu Bulharska přednášel jako první český zeměpisec o zeměpisu Bulharska a to v r. 1925 a 1926 a počal také soustavně referovati o vědeckých pracích zeměpisných i kartografických, týkajících se Bulharska, ve „Sborníku československé společnosti zeměpisné“. Bohužel pozdější přechod jeho na Komenského universitu v Bratislavě ztížil až přerušil jeho snahy.

Po převratě dochází také k četnějším a hojnějším osobním stykům mezi českými a bulharskými geografy. Velkou zásluhu o to má hlavně první (ale i další, druhý a třetí) sjezd slovanských geografů a etnografů, na kterém sešli se také bulharští geografové s českými. Žel, že záhy po sjezdu umírá bulharský geograf Krum Drončilov, jehož úmrtím zmařeny byly na čas plány Komise slovanské pro výzkum salašnictví v Karpatech a na Balkáně, vzniklé na prvním sjezdu, pokud se týkaly organizace a práce bulharské sekce.

Prohloubení naše styky s bulharskými geografy a zeměpisné znalosti o Bulharsku jest zajisté dnes otázkou pro nás mimořádného významu. Poznání této země s hlediska geografického jest totiž základním kamenem, na němž může býti dále budováno i v jiných odvětvích vědeckých. Proto nutno věnovati zvýšenou pozornost zeměpisu Bulharska jak na našich universitách, tak i při vyučování zeměpisu na školách středních, a dále umožniti zájezdy našeho dorostu do Bulharska, aby tím jednak podepřen byl výklad, jehož by se mu dostalo doma při vyučování, jednak vzbuzen byl zájem i o vědecký zeměpisný výzkum Bulharska. Při obapolné takovéto snaze jistě se tím přiblíží česká geografie k bulharské k radostné spolupráci a současně dosáhneme tím dobrého podkladu pro vzájemné poznávání se vůbec.

Чешката география и България

Чешко-българските отношения в областта на географията, за жалост, до сега не сж били така живи, както бихме очаквали, имайки предъ видъ, че двата народа сж свързани съ голъма артерия — рѣката Дунавъ. Освенъ това, и въ по-далечното минало тия отношения съвсемъ не сж били значителни. Между първитѣ чешки пионери въ географското изучаване на България изпъкна проф. К. Иречекъ, който написа редица книги и статии за тая страна, засѣгайки и географията ѝ. Работитѣ на археолога К. Шкорпилъ върху географията и статистиката на България по характеръ отговарятъ на осведомителнитѣ нарѣчници, които се пишеха преди 40 години. По-нататъкъ заслужватъ да се припомнятъ пѣтьописитѣ на нѣколко чешки вестникари, появили се следъ балканскитѣ войни. По български народописни въпроси и върху народностната статистика на България усърдно сж работили главно проф. Нидерле, Ем. Файтъ, В. Синтула, В. Сисъ, В. Дворски и А. Бохачъ. Върху българския народописъ въ последно време е държалъ лекции въ чешкитѣ университети проф. К. Хотекъ, а за географията на България — авторътъ на тая статия. За по-голѣмо заякчаване на връзкитѣ между българскитѣ и чешкитѣ географи спомогнаха тритѣ събора на славянскитѣ географи и етнографи. На първия съборъ се образува и славянска комисия съ българска секция за изследване на овчарството въ Карпатитѣ и въ Балкана. Необходимо е, разбира се, да се обърне по-голѣмо внимание на по-нататъшнитѣ връзки, а особено на географскитѣ изучавания на България въ чешкитѣ университети и срѣдни училища.

Проф. Д-ръ Иржий Кралъ, Братислава